

**ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕРАКТИВНОГО
НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ
ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ**

Л.А. Подворна, М.В. Кондратенко

Проаналізовано переваги технологій інтерактивного навчання та розглянуто способи їх комплексного застосування під час навчання студентів-економістів фахової лексики у всіх видах іншомовної мовленнєвої діяльності. Авторами розроблено вправи для оволодіння лексичним матеріалом в інтерактивних формах роботи.

Ключові слова: технології інтерактивного навчання, англійські економічні терміни, лексична компетенція.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИНТЕРАКТИВНОГО
ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ- ЭКОНОМИСТОВ
ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКЕ**

Л.А. Подворная, М.В. Кондратенко

Проведен анализ преимуществ технологий интерактивного обучения и рассмотрены способы их комплексного применения при обучении студентов-экономистов терминологической лексике во всех видах иноязычной речевой деятельности. Авторами разработаны упражнения для овладения лексическим материалом в интерактивных формах работы.

Ключевые слова: технологии интерактивного обучения, английские экономические термины, лексическая компетенция.

**USING INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN STUDENTS
MAJORING IN ECONOMICS ECONOMIC TERMS**

L.A. Podvorna, M.V. Kondratenko

The article considers the analysis of advantages of using the interactive technologies during teaching students of English economic terms, have been analyzed and complex usage of such technologies in all types of speech activity. Different exercises for learning vocabulary by means of interactive technologies have been suggested by the author.

Taking the urgency of the abovementioned problem into account, the goal is to generalize the approach to interactive teaching methodologists and to detach and

describe the technology of professional vocabulary mastering, to ensure the conditions for the formation of their foreign language of communicative competence. The essence of interactive methods of teaching learning of activation seen in revealing the creative potential of students in a free and productive brain activity, creative interaction atmosphere of teachers and students. The technology of interactive learning of foreign lexical material specialty entice should be applied in all kinds of language activities to ensure full implementation of preparing students for communications in their future careers.

Keywords: *interactive technologies teaching, English economic terms, lexical competence, communicative competence, professional vocabulary, language activities, interactive learning, productive brain activity.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку вищої освіти в Україні актуальним є питання підвищення якості іншомовної підготовки майбутніх фахівців, бо знання іноземних мов є запорукою їх конкурентоспроможності на ринку праці. Лінгвістичною основою набуття студентами іншомовної комунікативної компетенції є оволодіння термінологічною лексикою сфери майбутньої професійної діяльності. Одним із ефективних засобів для досягнення успіху у вивченні спеціальної лексики є використання технологій інтерактивного навчання, що містять у собі широкий спектр дидактичних можливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дидакти й методисти пропонують різні визначення технологій інтерактивного навчання, дають психолого-педагогічне обґрунтування для їх застосування, виділяють типові й характерні види інтерактивних навчальних діяльностей: рольові ігри, симуляції, групові дискусії, проекти. Як зазначає Л.І. Морська, технологія навчання – це системна категорія, орієнтована на дидактичне застосування наукових знань і підходів до аналізу та організації навчального процесу з урахуванням інноваційного досвіду викладачів, а також на досягнення максимально високих результатів у розвитку особистості студента з метою формування його професійної компетенції за допомогою сучасних інформаційних засобів.

Мета статті. Ураховуючи актуальність зазначеної проблеми, метою є узагальнення підходи методистів до інтерактивного навчання і відокремлення й характеристика технології оволодіння студентами фаховою лексикою, щоб забезпечити умови для формування в них іншомовної комунікативної компетенції.

Виклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, технологія навчання – це системна робота студентів і викладача над проектуванням, проведенням та корегуванням освітнього процесу для

досягнення конкретного результату. З іншого боку, інтерактивне навчання, за С.С. Кашлевым, є процесом міжособистісної комунікації в навчальних умовах, для якого характерним є високий ступінь інтенсивності спілкування, розмаїття видів, форм і прийомів діяльностей, цілеспрямована рефлексія та взаємовплив учасників педагогічного процесу. Суть інтерактивних методів активізації навчально-пізнавальної діяльності (разом із В.О. Жулкевською) вбачаємо у виявленні творчого потенціалу студентів в умовах вільної й продуктивної розумової діяльності, творчої атмосфери взаємодії викладача та студентів [3].

Технологія інтерактивного навчання будується на спільному виконанні суб'єктами навчального процесу проблемно орієнтованих завдань, що природно супроводжується іншомовним спілкуванням, робить комунікативну взаємодію всіх комунікантів професійно значущою і мотиваційно підкріпленою. Організація парно_групових форм роботи, таких як рольові та ділові ігри, навчальні дискусії, круглі столи, тренінги тощо, у процесі іншомовної мовленнєвої діяльності розвиває вміння аргументувати свою точку зору на способи вирішення певної виробничої проблеми, інтерпретувати факти або статистичну інформацію, прогнозувати хід подальших дій, вміння оцінити ситуацію через призму власного досвіду і прийняти правильне управлінське рішення. Виконуючи серії професійно спрямованих завдань проблемного характеру, студенти активізують у мовленні термінологічну лексику, що робить іншомовне спілкування змістовним і предметним. Прагматичний компонент інтерактивного навчання термінологічної лексики полягає у формуванні внутрішньої мотивації до оволодіння курсом професійно орієнтованої іноземної мови, що відповідає потребам студентів. Окрім того, інтерактивне навчання актуалізує комплекс професійних знань і вмінь студентів, формує такі якості, як готовність адаптуватися в нових умовах, здатність до інноваційного мислення, креативність, ініціативність, відповідальність. Таким чином, формуючи свою лексичну компетенцію як компонент іншомовної комунікативної компетенції за допомогою широкого діапазону видів інтерактивної навчальної діяльності, студенти вдосконалюють і свою професійну компетенцію, що має для них важливе значення.

Технологія інтерактивного навчання іншомовного лексичного матеріалу підмови спеціальності повинна бути застосована у всіх видах мовленнєвої діяльності, щоб забезпечити повноцінну підготовку студентів до здійснення комунікації в майбутній професійній діяльності. Іншими словами, комплексний підхід до

організації інтерактивних занять передбачає формування всіх аспектів мовленнєвої діяльності, як зазначає Н.М. Прудникова.[4] Перш за все розглянемо можливості технології інтерактивного навчання термінологічної лексики для читання фахової літератури, яке стає не метою, а засобом навчання, отримання інформації пізнання дійсності в глобалізованому світі. У період бурхливого поширення інформації іноземними мовами студентам немовних ВНЗ необхідно вміти її знайти, переглянути, прочитати, виділити й опрацювати необхідний матеріал, тому читання є для них одним із пріоритетів. Інтерактивність під час читання, як вважає Г.В. Барабанова, складається з діалогу між автором і читачем, а діалог, у свою чергу, полягає у встановленні спільності словника і схем автора та читача. Немає сумніву, що без оволодіння словником, тобто корпусом спеціальної лексики кожного автентичного фахового тексту, не може бути «спільності», тобто порозуміння, між читачем і автором такого тексту. Тому інтерактивний формат зрілого читання, за Г.В. Барабановою, включає цілеспрямовану роботу з опрацювання термінологічної лексики: від складання лексичної карти тексту, мозкової атаки з метою виділення ключових слів і пошуку їх значень, розвитку мовної здогадки на матеріалі інтернаціональної лексики на основі аналізу елементів словотворення до випереджаючої подачі термінологічних лексичних одиниць у короткій бесіді, прогнозування змісту тексту за заголовком або малюнками чи схемами [5]. Семантизація і первинне закріплення лексичного матеріалу відбувається у процесі виконання вправ на підставлення, тлумачення та осмислення понять, пошук дефініцій, проте некомунікативний характер таких вправ має бути зведений до мінімуму або становити не більше 10 відсотків. Цьому може сприяти надання викладачем чітких комунікативних інструкцій, установка на мимовільне запам'ятовування лексичних одиниць під час їх неодноразового повторення в нових комбінаціях, варіювання навчального оточення під час організації парногрупової роботи з коментування тлумачення мовних явищ. Наприклад, взаємодіючи в парах або мінігрупах, студенти можуть виконувати такі завдання:

a) Together with your partner find in the text definitions of the words on the given topic and write them down.

Suggest Ukrainian equivalents of the new terms or translate them into Ukrainian using a dictionary if necessary.

b) In turns with your partner match the terms and their definitions. Then explain the meaning of each term giving your own examples.

c) Take turns with your fellow student to brainstorm relevant terms on the given topic and draw a mind map to be presented to the whole group.

Отже, оволодіння термінологічною лексикою в інтерактивному форматі роботи на початковому етапі читання фахових текстів (передтекстовий етап) забезпечить студентам високий рівень її розуміння, збагатить їх фактологічним матеріалом або підказками для подальшого процесу формування своїх висловлювань на понадфразовому рівні або на рівні власного тексту з теми, яка вивчається, та в ситуаціях, які моделюють реальне спілкування. Інший рецептивний вид мовленнєвої діяльності – аудіювання текстів за фахом – також передбачає необхідність попереднього оволодіння студентами термінологічною лексикою, що доцільно робити в інтерактивному форматі. Використання аудіо – відеозасобів у навчальному процесі вносить елемент емоційного піднесення, сприяє створенню сприятливого психологічного клімату на заняттях з іноземної мови, що є передумовою інтерактивного навчання студентів. Види й кількість вправ, що готують студентів до сприймання аудіо – відеозаписів, залежать від рівня їхньої мовної підготовки, мовного досвіду, складності автентичних аудіо – відеоматеріалів. Інтерактивність студентів проявляється під час колективного прогнозування змісту аудіотексту чи відеофільму на основі їх назви, у процесі знаходження асоціацій на задану тему під час мозкового штурму, семантизації незнайомої лексики, ідентифікації окремих термінологічних одиниць у процесі прослуховування/перегляду окремих фрагментів тексту або епізодів фільму. Для зняття мовних труднощів семантизація нової термінологічної лексики може проводитися за допомогою аналізу словотворчих елементів (*employment – unemployment, producer – production – productivity*); студентам можуть пропонуватися зразки термінів, яким властива синонімія (*share – stock, expenditures – costs*) або які мають антонімічні відповідники (*assets – liabilities, demand – supply*); студенти можуть ознайомитися з термінологічними словосполученнями, один з елементів яких відомий або про значення якого можна здогадатися на основі інтернаціональної лексики й таким чином вивести його значення (*certificate of stock – сертифікат про право власності на акції; capitalization of interest – капіталізація відсотків; financial operations – фінансові операції*). Цікавою є робота з розшифровки абревіатур та акронімів: *VAT – value added tax (ПДВ – податок на додану вартість), CEO – chief executive officer (генеральний директор компанії), GDP – gross domestic product (ВВП – валовий внутрішній продукт), c/o – care of (супровідна адреса), C&F – cost and freight (вартість і фрахт)*. Слід звертати увагу студентів на правильну вимову слів, місце основного і другорядного наголосу, щоб полегшити впізнавання й розуміння термінів підмови спеціальності.

Таким чином, інтерактивна робота студентів з лексикою на етапі перед слуханням іншомовних фахових текстів або переглядом відеосюжетів є способом підтримки високої мотивації та стійкого інтересу до змістової частини таких матеріалів, забезпечує створення автентичної обстановки й адекватної реакції на неї.

Технологія інтерактивного навчання іншомовного лексичного матеріалу також має бути застосована і в процесі навчання мовлення, наприклад шляхом проведення ділових ігор, у яких, за словами О.Б. Тарнопольського, відбувається моделювання ситуацій, наближених до реальних умов професійної діяльності та власне діяльності тих, хто навчається [6]. Опрацьовуючи фахову лексику в процесі організації ділових ігор, студенти немовних ВНЗ не лише збагачують свій термінологічний словник, актуалізують фахові знання, удосконалюють певні професійні навички, але й формують, за А.О. Вербицьким, систему відносин, характерних для спеціалістів відповідної галузі, набувають необхідних їм комунікативних і ділових якостей сучасного фахівця [7]. Адекватний мовленнєвим намірам вибір необхідних для комунікації мовних засобів, передусім термінологічних лексичних одиниць, їх правильне з граматичної та фонетичної точок зору вживання забезпечують конструктивне спілкування спеціалістів на фахові теми під час особистих і телефонних розмов, у процесі ділових зустрічей і дискусій, на переговорах та презентаціях.

Позитивним моментом такої праці є те, що до активної й творчої діяльності змагального характеру будуть залучені всі студенти групи, а заповнені таблиці або схеми можуть служити мовленнєвими опорами під час побудови нових висловлювань у подальшому процесі гри. Для активізації операцій з новими лексичними одиницями в режимі парногрупової й колективної роботи студенти виконують також інші види вправ, приклади яких подаються нижче.

Така підготовча робота з оволодіння новою термінологічною лексикою і мовленнєвими зразками має, на наш погляд, забезпечити студентам необхідні вміння для проведення ділової гри та її подальшого аналізу з метою оцінювання. Отже, інтерактивний формат навчальної діяльності з оволодіння іншомовною лексикою для спеціального вжитку на етапі підготовки до ділової гри проявляється в її введенні та закріпленні за допомогою мозкового штурму, шляхом створення і заповнення лексичних карт або схем, під час парного і групового виконання вправ. Так створюються передумови для продуктивного використання термінологічної лексики в різних формах спільної навчальної діяльності, що є становлять суттю технологій інтерактивного навчання, закладаються підвалини для формування не

лише іншомовної лексичної компетенції як складника комунікативної компетенції, але й професійної. Насамкінець розглянемо технологію інтерактивного навчання студентів термінологічної лексики під час виконання письмових завдань, таких як вибір ключових термінів і складання глосарію до кожної теми, письмовий виклад основної думки фахового тексту у формі анотації, написання реферату або пояснювальних записок до схем, графіків чи діаграм. Виконувати ці та подібні їм види робіт, які дозволяють активізувати й засвоювати нові термінологічні одиниці, а також перевіряти рівень лексичних знань і вмінь використовувати терміни в писемному мовленні також доцільно, на нашу думку, в інтерактивному форматі навчальної діяльності студентів. Адже, як підтвердили результати проведеного експерименту, використання інтерактивного навчання писемного мовлення сприяє досягненню високого рівня оволодіння навичками і вміннями, необхідними студентам для написання та редагування тексту певного жанру. Одним із важливих і необхідних студентам немовних спеціальностей вмінь є реферування фахових текстів на основі прочитаних першоджерел. Тому ми розглянемо способи використання технологій інтерактивного навчання для розвитку таких умінь. Читання й подальше реферування спеціальної літератури дозволяє розширити обсяг термінологічного словника студентів, оскільки засвоєння термінів у відповідному до спеціальності контексті дозволяє краще зрозуміти їх значення і запам'ятати їх. Під час роботи над написанням реферату відбувається сприймання і смислова переробка одержаної інформації, її трансформація й письмова презентація у вторинному тексті. Така складна аналітична розумова діяльність сприяє мимовільному запам'ятовуванню термінів, довготривалому утриманню їх у пам'яті й швидкому відтворенню. Тому підготовка й написання рефератів є ефективним засобом для оволодіння студентами термінологічною лексикою за фахом. Створення студентами вторинних текстів типу рефератів з їх подальшою усною презентацією може бути формою проектної роботи, що також вважається ефективною технологією інтерактивного навчання, за якої іноземна мова сприймається як засіб взаємодії, акцент із вправління як такого зміщується на розумову діяльність, що потребує володіння певними мовними засобами, уміння творчого застосування мовного матеріалу. Проектна робота розвиває вміння працювати в команді, характеризується тісною співпрацею учасників тимчасового творчого колективу в процесі міжособистісного спілкування. Працюючи над підготовкою такого проектного продукту у складі мінігруп, студенти формують свої мовленнєві лексичні

навички, розвивають аналітичні здібності й креативне мислення, вчать формулювати та обґрунтовувати власні думки з використанням у писемному мовленні термінологічної лексики. У комплексі у студентів формується іншомовна лексична компетенція, забезпечується професіоналізація навчання. Принцип інтерактивності у процесі навчання писемного мовлення через написання рефератів реалізується також під час редагування робіт, виправлення недоліків під час взаємоперевірки і самооцінювання. Студенти активно взаємодіють як один з одним, так і з довідковою літературою, словниками, навіть комп'ютерними програмами, щоб досягти правильності й логічності викладеного в рефераті матеріалу, кращої читабельності роботи. Дослідники відзначають широкі можливості досягнення інтерактивності під час роботи над рефератом у телекомунікаційному просторі завдяки проведенню консультацій користувачів та обміну коментарями з питань удосконалення створеного тексту. Взаємодія здійснюється як у процесі аудиторної, так і самостійної роботи, коли студенти використовують, наприклад, можливість електронної пошти для консультацій із викладачем, взаємного обміну інформацією щодо значення того чи іншого терміна, вироблення спільної думки щодо тих чи інших питань.

Висновки. Навчання студентів термінологічної лексики за допомогою проектної роботи як технології інтерактивного навчання у процесі підготовки і написання реферату разом з використанням потенційних можливостей електронних засобів комунікації дозволяє активізувати їхні внутрішні пізнавальні мотиви і творчі здібності, організувати й систематизувати роботу з вивчення лексичного матеріалу та оволодіння професійно орієнтованою іноземною мовою. Загалом, технології інтерактивного навчання спрямовані на те, щоб стимулювати у студентів розумові здібності та сприяти їх загальному розвитку як особистостей, щоб дати кожному учаснику мовленнєвої взаємодії оптимальні можливості в його становленні як фахівця. В аспекті навчання студентів термінологічної лексики інтерактивні технології навчання дозволяють створити ґрунтовну лінгвістичну базу для формування іншомовної комунікативної компетенції й забезпечення якісного рівня освіти.

Список джерел інформації / References

1. Морська Л. І. Використання інформаційних технологій у формуванні професійної компетенції майбутнього вчителя іноземних мов / Л. І. Морська//Іноземні мови. – 2003. – № 4. – С. 6.

Morska, L. (2003), *Usage of the information technologies in forming of professional competence of the future teachers* // Foreign Languages [Vikoristannya informatsiynih tehnologiy u formuvanni profesynoyi kompetentsiyi maybutnogo vchitelya Inozemnih mov, // Inozemni movi], — № 4. — 6.

2. Кашлев С. С. Интерактивные методы обучения педагогике С. С. Кашлев. — Минск : Вышейш. шк., 2004. — С. 38.

Kashlev, S. (2004), *The interactive methods of studying the pedagogy.* — [Interaktivnyie metodyi obucheniya pedagogike], Vyisheysh. shk., Minsk, 38.

3. Жулкевська В. О. Лінгвістичні аспекти формування фахової англomовної комунікативної компетенції у студентів економічних спеціальностей / В. О. Жулкевська // Наукові записки. Сер. Філологічна. — Острог : Вид - во НУ „Острозька академія”, 2008. — Вип. 9. — С. 529.

Zhulevska, V. (2008), The linguistic aspects of forming of the professional English language communicative competence of students of the economic specialties //, *Scientific notes. Ser. Phylologycal, // Lingvistichni aspekti formuvannya fahovoyi anglomovnoyi komunikativnoyi kompetentsiyi u studentiv ekonomichnih spetsialnostey //, Naukovi zapiski. Seriya: Filologichna*, Vid - vo NU „Ostrozka akademlya”, Ostrog Vip. 9, P. 529.

4. Прудникова Н. Н. Педагогическая технология формирования иноязычной компетенции студентов неязыковых вузов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Н. Н. Прудникова. — Саратов, 2007. — С. 14.

Prudnikova, N. (2007), *The pedagogical technology of forming of the foreign language competence of the students of non – language educational establishments: Author's thesis* [Pedagogicheskaya tehnologiya formirovaniya inoyazyichnoy kompetentsii studentov neyazykovyih vuzov: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk], (2005), Saratov, 14 p.

5. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно орієнтованого читання в немовному ВНЗ : монографія Г. В. Барабанова. — К. : ІНКOS, 2005. — С. 84.

Barabanova G. (2005), *The methodology of the studying of the professional_oriented reading in the non-lingual HSE: Monography* [Metodika navchannya profesynno_orientovanogo chitannya v nemovnomu VNZ: Monografiya], INKOS, Kyiv, 84 p.

6. Личко Л. Я. Формування у майбутніх менеджерів - економістів англomовної професійно спрямованої компетенції в говорінні : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Л. Я. Личко. — К., 2009. — С. 18.

Lichko, L. (2009), *The formation to the future managers_economists of the English language professional oriented competence in speech: autor's thesis.* [Formuvannya u maybutnih menezheriv_ekonomistiv anglomovnoyi profesynno_spryamovanoi kompetentsiyi v govorinni: Avtoref. dis. ... kand. ped. nauk], Kiyv, 18 p.

Подворна Людмила Анатоліївна, ст. викл., кафедра іноземних мов, економічний факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Ключківська 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057) 3494569; e-mai: kaf1402@mail.ru.

Подворная Людмила Анатольевна, ст. преп., кафедра иностранных языков, экономический факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057) 3494569; e-mai: kaf1402@mail.ru.

Podvorna Ludmila, senior teacher, department of foreign languages, economics facultee, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Adress: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel. (057) 3494569; e-mai: kaf1402@mail.ru.

Кондратенко Марина Віталіївна, викл., кафедра іноземних мов, економічний факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057) 3494569; e-mai: kaf1402@mail.ru.

Кондратенко Марина Виталиевна, преп., кафедра иностранных языков, экономический факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057) 3494569; e-mai: kaf1402@mail.ru.

Kondratenko Marina, teacher, department of foreign languages, economics facultee, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Adress: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel. (057) 3494569; e-mai: kaf1402@mail.ru.

*Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. М.В. Черною.
Отримано 15.03.2014. ХДУХТ, Харків.*